

[Hvidberg.]

lejlighed til at stifte bekendtskab med indstillingen. Jeg ved ikke, om det skal ske i et udvalg. Hvis det ikke kan ske på anden måde, vil jeg foreslå, at der nedsættes et udvalg, således at vi kan få lejlighed til at lære biblioteksrådets indstilling at kende. Om et år skal vi alligevel have fat i sagen, og det gjorde jo ikke noget, at vi vidste, hvad det drejer sig om, så vi kunne tænke over det i det mellemliggende år.

Else Zeuthen: Så ung hele bibliotekssagen er, har det været naturligt, at biblioteksloven, således som det har været tilfældet, har været taget op til revision gennemgående hvert 5. år, for at den kunne holde trit med udviklingen.

En sådan revision forestod nu, men regeringen har — vel fordi den vil kræve forøgede udgifter — foreslået at udskyde revisionen et år. Fra det radikale venstres side skal vi heller ikke sætte os imod det foreliggende lovforslag, men vi vil blot ved denne lejlighed beklage nødvendigheden af det, og vi vil udtrykke håbet om, at ministeren, således som han har lovet det, til efteråret vil fremsætte et forslag, der følger udviklingen op, ikke mindst da jeg har forstået, at det ikke drejer sig om så overordentligt store bevillinger.

Fuglsang: Jeg vil på kommunisternes vegne sige, at vi er ikke særlig glade for denne udsættelse. Vi oplever jo ikke så sjældent, at love, som efter deres tekst skulle revideres indenfor en bestemt frist, får denne revision udskudt, således at der faktisk i lang tid ikke sker noget, og når jeg ser på motiveringen for udskydelsen af denne lov, så forekommer den mig temmelig traditionel. Jeg har faktisk svært ved at tro, at det skulle være uoverkommeligt at foretage de nødvendige forhandlinger og beregninger i denne samling inden den 27. maj, al den stund man i 5 år har vidst, at revisionen skulle komme, og på baggrund af, at man har et fast udgangspunkt i indstillingen fra biblioteksrådet, en indstilling, der ikke svæver i luften, men som er foretaget af praktiske folk og foretaget på grundlag af 5 års praktiske erfaringer. Jeg er, ikke mindst når jeg ser regeringens arbejdstempo, lidt betænkelig. Det er svært for mig at tro, at

administrationens og folketingets arbejdsbyrde virkelig skulle betyde en praktisk hindring. Jeg er som sagt ked af denne udsættelse, fordi den vil betyde et års udsættelse med hensyn til ajourføringen af tilskudssatserne i henhold til de allerede betydelige prisstigninger, hvortil kommer, at der, såvidt jeg har forstået af den højtærede ministers fremsættelse, foreligger yderligere grundlag for at tage driftstilskuddene op til revision.

Undervisningsministeren (Bomholt): Jeg takker de ærede ordførere for den venlige indstilling til forslaget.

Det ærede medlem hr. Hvidberg spurgte, om man kunne få noget nærmere at vide om biblioteksrådets indstilling, og det kan man naturligvis. Jeg skal sørge for, at det ærede medlem får en kopi af biblioteksrådets indstilling, og en sådan skal også tilgå øvrige ordførere, som måtte ønske det.

Den ærede socialdemokratiske ordfører spurgte mig, hvor mange landkommunale biblioteker der var oprettet siden 1950. Jeg har ikke disse tal præsent, men jeg skal fremskaffe dem og meddele dem ved forslagens anden behandling.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om benyttelse af betegnelsen arkitekt.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 757; fremsættelsen findes i tidenden sp. 1947).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Carl P. Jensen: Hvad angår det foreliggende lovforslag om benyttelse af betegnelsen arkitekt, vil jeg gerne på mit partis vegne tilsige vor medvirken til at finde frem til en hensigtsmæssig lovgivning på dette område, der er af så vital betydning for adskillige, navnlig mindre, bygherrer.

Det ligger i sagens natur, at når der er tale om større projekter, giver man sig ikke

[Carl P. Jensen.]

i lag med den første den bedste såkaldte arkitekt, simpelthen fordi den eller de, der har med større projekter at gøre, i reglen råder over visse erfaringer eller i hvert fald har mulighed for at opnå den fornødne vejledning ved valget af arkitekt.

Hvor det derimod drejer sig om mindre bygherrer, råder ofte den opfattelse, at når man bare overlader en byggesag til en arkitekt, er sagen i de bedste hænder; så går man ud fra som noget ganske naturligt, at man har opnået den fornødne sikkerhed for at have kontraheret med en fagmand, man kan have fuld tillid til, en kapacitet, der sikrer bygherren mod ubehagelige overraskelser, således at han kan få gennemført sit byggeri under fornøden sagkyndig kontrol og ansvar. Sådan burde det også være. Ikke desto mindre findes der i dag adskillige, navnlig mindre, bygherrer, som har dyrekøbt erfaring for, at dette, at en person kalder sig arkitekt, ikke yder nogen som helst garanti for dygtighed, endsige for et minimum af faglige kvalifikationer.

Det forekommer mig derfor ganske naturligt, at man har beskæftiget sig med dette problem, og det er nærmest ufatteligt, at man ikke forlængst har fundet frem til en tilfredsstillende løsning af det. Vi har i dagspressen ofte set eksempler på, at bygherrer er blevet skuffet i deres blinde tillid til ukvalificerede personer, der ikke har andet tilfælles med virkelige arkitekter end — havde jeg nær sagt — placeringen i telefonbogen. Det er kun de færreste, der tænker på at undersøge, om den pågældende, der kalder sig arkitekt, har den særlige betegnelse vedføjet, der skal sikre, at de faglige kvalifikationer er i orden. Der kan nævnes mange eksempler på, at en mindre bygherre har givet sig en sådan „arkitekt“ i vold, som i virkeligheden ikke havde de fornødne kvalifikationer, og derfor i dag sidder med bitre, dyrekøbte erfaringer og føler sig dårligt behandlet. Jeg kender tilfælde, hvor små bygherrer tilmed har sat sig i betydelige udgifter i mislykkede forsøg på at rejse tilsyneladende berettigede krav overfor den, der med arkitektbetegnelsen har skuffet dem så bittert og har kostet dem mange penge.

Jeg forstår meget vel, at hele dette problem har givet anledning til adskillige over-

vejelser blandt de sagkyndige og de skriftkloge på dette område. Det er overvejelser, der nu har stået på i 25—30 år, og ingen kan være overrasket over, at der også her har været nedsat adskillige kommissioner; af disse har den seneste afgivet betænkning for nogle år siden.

Den højtærede undervisningsminister har nu med denne betænkning som udgangspunkt fremsat et forslag til lov om benyttelse af betegnelsen arkitekt. Formålet med lovforslaget kan formentlig ingen være i tvivl om. Hvis det alene drejede sig om en foranstaltning, der skulle kunne yde den fornødne sikkerhed uden at forfølge andre formål, var alt såre godt. Jeg erkender, at lovforslagets konsekvenser for en lægmand kan være meget vanskelige at overskue, men jeg føler mig ikke helt overbevist om, at lovforslaget i den foreliggende form helt fyldestgør det tilsigtede formål. Ja, det kan tilmed ikke anses for helt udelukket, at en sådan lov vil komme til at yde de byggende en — havde jeg nær sagt — falsk betryggelse. At formålet er at yde en sådan beskyttelse af arkitektnavnet, at virkelige kvalificerede arkitekter ikke forveksles med de talrige fuskere på dette område, er som sagt noget, alle kan være enige om; her gælder ikke mindst hensynet til de mange dygtige og anerkendte arkitekter, af hvilke adskillige har skabt sig et navn, som i sig selv er en garanti for dygtighed, et navn, der har klang udover landets grænser.

Men hvis man nu i realiteten giver arkitektnavnet det blå stempel, er det et spørgsmål, om man ikke derved giver befolkningen den falske forestilling, at nu er der garanti for, at i denne skov er ingen røvere, i hvert fald ingen halvstuderede røvere, som med urette kan kalde sig arkitekter.

Ifølge lovforslagets § 2, stk. 2, kan det nemlig tillades, at personer, der i de sidste 12 måneder før lovens ikrafttræden har drevet arkitektvirksomhed som hovederhverv, og som senest 6 måneder efter godtgør dette, på nærmere fastsatte vilkår fortsat kan betegne sig som arkitekter. Hvis denne adkomst gives efter mere generelle linier — og det må den formentlig, simpelthen fordi en mere speciel sondring, en dybtgående undersøgelse vedrørende hver enkelt, der indenfor det sidste år har drevet arkitektvirksomhed, vil være en uoverkommelig

[Carl P. Jensen.]

opgave — vil dette meget vel kunne medføre i hvert fald teoretisk, at der i resten af, jeg havde nær sagt, indeværende århundrede vil kunne forekomme personer, der kun i ringe grad opfylder de teoretiske og praktiske forudsætninger for at være arkitekter, men som med fuld lovhjælp kan betegne sig som sådanne og tilmed nyde en særlig beskyttelse, fordi de i realiteten er autoriserede.

Nu ser jeg meget vel, at den højtærede undervisningsminister har været inde på den tanke, at man i stedet for denne overgangsbestemmelse skulle give de virkelige arkitekter en særlig betegnelse, noget i retning af den for nogle år siden med stort held gennemførte ordning for ingeniørernes vedkommende, hvorefter man skelner mellem den teknikuddannede og den polyteknisk uddannede ingeniør. Denne tanke har man beklageligvis opgivet trods de mange års kommissionsovervejelser. Jeg kunne næsten fristes til at foreslå, at man nedsatte en ny kommission for at løse denne efter min mening helt enkle opgave, som de tidligere kommissioner ikke har kunnet klare.

Ordlyden af forslaget § 1, stk. 1, giver mig anledning til at bemærke, at jeg i hvert fald ikke hører til dem, der fatter næsegrus beundring for enhver arkitekt, bare fordi han kan præstere et afgangsbrev fra Det kgl. Akademi for de skønne Kunster, som det hedder med en lidt forskruet benævnelse. Jeg synes tilmed i enkelte tilfælde, at udtrykket: de skønne kunster, virker helt ironisk, når man tænker på de produkter, som enkelte — jeg siger udtrykkelig: enkelte — akademisk uddannede arkitekter har på samvittigheden. Her tænker jeg ikke på den ydre og æstetiske udformning af et bygværk, den skal jeg vel vogte mig for at diskutere både med arkitekter og borgmestre. Enhver synes bedst om sit rådhus. Nej, jeg tænker i denne forbindelse udelukkende på det funktionalistiske i f. eks. de mange nye boligkomplekser såvel som på arkitektens konditionering og hans kontrol med udførelsen af de opgaver, han har fået overdraget at løse. Efter min opfattelse og min erfaring er der adskillige arkitekter med bygningsteknikum som uddannelsesgrundlag, som har mere jordforbindelse og

mindst lige så gode faglige kvalifikationer for at bringe teori og praksis i overensstemmelse med hinanden, som de akademisk uddannede arkitekter har, og det er en af de fornemste opgaver, vor tids arkitekter skulle have. Derfor synes jeg, man bør overveje, om forslaget nu yder den fornødne sikkerhed for, at man ikke deklasserer denne særlige uddannelse, der i høj grad er præget af et mere praktisk kendskab til byggeriets problemer. Her er grundlaget i reglen en aflagt svendeprov og nogle års praktisk erfaring som svend eller mester og derefter en grundig uddannelse på bygningsteknikum.

Nu ved jeg meget godt, at den højtærede undervisningsminister heroverfor kan henvise til, at samtlige arkitektforeninger og herunder også Dansk Arkitektforening, der nu er tilsluttet Danske Arkitekters Landsforbund, er gået ind for forslaget. Jeg har i og for sig ingen ret til at betvivle sagligheden i dette synspunkt, og der kan vel også deri ligge den realitet, at det i § 1, stk. 3, omtalte faglige nævn på forhånd er indstillet på, at teknikumuddannede bygningskonstruktører vil finde nåde for dette udvalg, men jeg vil pege på, at det er en klart udtalt undtagelse fra reglen. Det står i § 1, stk. 1, klart præciseret, at arkitekter er personer, der har bestået akademiets afgangsprøve, og denne gruppe ikke-akademiske arkitekter er ikke umiddelbart repræsenteret i det faglige udvalg, men kun indirekte, nemlig gennem medlemsskabet i de praktiserende arkitekters landsorganisation. Jeg ville have følt mig lidt mere betrygget, hvis der havde stået „organisationer“, så at Dansk Arkitektforening også havde en indstillingsret foruden gennem landsforbundet, for udviklingen vil gå i retning af, at de ikke-akademisk uddannede arkitekter efterhånden vil komme i mindretal. Jeg vil ikke sige, at den enstemmige indstilling fra de interesserede arkitekter, altså også andre arkitekter end de akademisk uddannede, er udtryk for en vis egoisme, men forslaget gennemførelse vil i hvert fald medføre, at de personer, der i dag anvender benævnelsen arkitekt uden at opfylde forslaget § 1, stk. 1, har sikret sig en titel, der vil stige i kurs fremover, medens nye ikke vil kunne komme til.

Vi vil, som jeg allerede har sagt, gerne se velvilligt på lovforslaget i et udvalg, hvor

[Carl P. Jensen.]

vi vil være med til at underkaste det en grundig og kritisk behandling. Vi kan ikke være i tvivl om forslaget's saglige hensigt, nemlig at yde en beskyttelse for de byggende i højere grad end for de øvrige interesser, som i denne forbindelse må komme i anden række.

Jensen-Broby: Formålet med dette lovforslag er angivet i bemærkningerne, hvoraf jeg gerne vil citere et ganske kort stykke. Der står bl. a.:

„Forslaget tilsigter at beskytte de byggende, der ikke selv er i besiddelse af sagskundskab på byggeriets område, således at disse fremtidig har sikkerhed for, at betegnelsen arkitekt er en garanti for betryggende kvalifikationers tilstedeværelse“.

Vil dette formål nu blive opfyldt, hvis vi vedtager dette lovforslag, hvorved man monopoliserer arkitektnavnet for dem, der har afgangsbrev fra kunstakademiet? Jeg mener nej. Jeg er enig med den foregående ærede ordfører i det meste af, hvad han sagde, og behøver derfor ikke at gentage de argumenter, som han fremførte, men jeg vil gerne fremføre lidt mere.

Efter min mening er den uddannelse, som de unge arkitekter får for øjeblikket, forfæjlet. Når jeg bruger så stærkt et udtryk, er det, fordi de efter min mening har fået altfor lidt praktisk uddannelse. De unge arkitekter kommer på bygningskolen, hvortil studentereksamen giver adgang, og her forlanger man, at de i 2 år skal have været ude i praktisk arbejde. Det fortolkes eller har i hvert fald hidtil været fortolket på den måde, at de kan nøjes med i nogle måneder i 2 år i træk i sommerferien at have gået hos en eller anden bygmester og set lidt på, hvordan arbejdet foregår.

Når nu disse folk kommer ud og skal være rådgivere for bygherrerne i de mange forskellige sager, der kommer frem under bygningsens opførelse, er de fuldstændig blanke i praktisk henseende, de er nærmest til grin på byggepladserne; de kan ikke tage et hjørne op, de kan ikke snøre et profil op og duer forøvrigt ikke som arbejdsledere derude. Derfor mener jeg ikke, at der for bygherrerne skulle ligge nogen garanti i, at disse folk får autorisation til at kalde sig arkitekter, så byg-

herrerne trygt kan inklade sig med dem. Jeg benægter ikke, at der er mange dygtige arkitekter, som gør et godt stykke arbejde, men jeg tror ikke, at de unge arkitekter, som nu bliver uddannet — det er jo for fremtiden, vi lovgiver — duer, før de har fået en praktisk uddannelse; de skal først til at lære, når de kommer fra kunstakademiet, og derfor skal de ikke have lov at bilde folk ind, at de trygt kan henvende sig til dem. Det må være sådan, som det ærede medlem hr. Carl P. Jensen sagde, at de arkitekter, der har vist, hvad de duer til, skulle man trygt kunne komme til, men de unge må man komme til med mistillid, og derfor mener jeg ikke, vi får brug for en lov som denne; jeg mener, den er overflødig.

Man må kunne skelne mellem de akademiske arkitekter og de bygmestre, der har uddannet sig i praktisk arbejde, men som tillige har fulgt med teknisk, på samme måde som for ingeniørernes vedkommende. Men det lyder vel ikke så godt at kalde dem civilarkitekter, det går bedre med civilingeniører; det andet kan let forvanskes til senilarkitekter, og det var jo ikke så godt, hvis noget sådant skulle ske. Derfor fortår jeg godt, at den højtærede minister, der har fremsat lovforslaget, ikke har fundet noget navn, men jeg har ikke noget imod, at man fandt et navn, hvorved det var muligt at skelne mellem akademisk og praktisk uddannede arkitekter.

Jeg vil forøvrigt til slut gerne sige, at ikke alene får de unge for lidt praktisk uddannelse på kunstakademiet, men en masse af dem, der kommer ud derfra, har også fået smagen ødelagt, sådan at det, de præsterer herude, har vist sig at være noget forfærdeligt noget.

Fanger: I dag kan jo enhver uden særlig arkitektuddannelse nedsætte sig som arkitekt og drive arkitektvirksomhed, og lovforslaget går ud på, at denne fagbetegnelse fremtidig skal forbeholdes personer, som har bestået afgangsprøven for arkitekter fra Det Kongelige Akademi for de skønne Kunster. De benævnes jo i dag akademiske arkitekter, men betegnelsen anvendes som bekendt mest på brevpapir og føles vel lidt tung i daglig tale. Min principielle indstilling er den, at en fagbetegnelse helst så nøje som muligt skal angive, hvilke kvali-

[Fanger.]

fikationer den pågældende har. Når man f. eks. nævner ordet apoteker, ved man, at manden er cand. pharm., og at han står i spidsen for et apotek; på samme måde er fagbetegnelsen landsretssagfører nøje defineret.

Nu er spørgsmålet, om man nøje kan definere benævnelsen arkitekt. For en menneskealder siden havde man den samme diskussion om ingeniørbetegnelsen; man ville dengang have, at fagbetegnelsen ingeniør skulle forbeholdes dem, der var kandidater fra Den polytekniske Læreanstalt; resultatet blev dengang, at kandidater fra Den polytekniske Læreanstalt fik eneret på betegnelsen civilingeniør, medens betegnelsen ingeniør også kunne anvendes af teknikumingeniører. Jeg erkender, at betegnelsen arkitekt nu anvendes dels af de akademiske arkitekter, dels af konstruktører og håndværksuddannede og endelig af personer, som overhovedet ingen uddannelse har. Endvidere må problemet ses i forbindelse med, at betegnelsen arkitekt indgår i en kombination med andet ord, f. eks. indendørsarkitekt, møbelarkitekt og havearkitekt.

Det er lovforslagets formål at beskytte de byggende, står der, således at de, der ikke er særligt sagkyndige, trygt kan henvende sig, når der står arkitekt på døren, og lovforslagets mening er, at de, der kalder sig arkitekter, må have de samme kvalifikationer, som i øjeblikket er forbeholdt de akademiske arkitekter. Men tilbage står jo at skaffe en betegnelse for alle dem, som fremtidig med stor dygtighed skal opføre huse og bygninger, men ikke har gennemgået denne uddannelse, men de tekniske skolers dagskoler, den såkaldte bygmester-skole, teknika o. s. v.; de har lov at kalde sig bygningsingeniører, men står alligevel ikke i folks bevidsthed som folk, der opfører almindelige huse. Hvilken betegnelse skal disse personer så have? Nu har jeg fået den idé at spørge, om man ikke kunne kalde dem, der har bestået afgangseksamen fra det kongelige akademi, for civilarkitekter og så kalde de øvrige arkitekter; så mærkeligt er det gået: omtrent det samme forslag er jo kommet både fra socialdemokratiske side og fra venstre.

Jeg er villig til på sagligt grundlag i et

udvalg at behandle alle dette lovforslags problemer.

Johs. Christiansen: Vurderet efter sin bevægede forhistorie skulle det foreliggende lovforslag have flere muligheder, men formentlig dog næppe den at blive ophøjet til lov.

Allerede i 1925 rettedes der fra Akademisk Arkitektforening en henvendelse til regeringen om at få betegnelsen arkitekt beskyttet. Henvendelsen må have givet anledning til meget svære overvejelser, for først den 14. oktober 1931 blev der af statsministeren fremsat et lovforslag om sagen. Forslaget blev vedtaget — jeg tror endda enstemmigt — i landstinget, men kom så ikke videre. Det blev genfremsat i den næste samling og blev sendt i udvalg — i syltekrukken, har man måske lov til at sige — og der blev det liggende, så at det måtte fremsættes igen i den følgende samling. Her sluttede overvejelserne med en betænkning, hvori det kort og godt hed, at sagen var af en så vanskelig karakter, og den var endnu ikke tilstrækkelig afklaret til, at der kunne træffes nogen afgørelse i den. Så gik årene frem til 1943, da der blev nedsat en kommission, som har foretaget meget, meget indgående overvejelser — og formentlig også har haft meget, meget store anfægtelser. Medregner man både plenarmøder og underudvalgsmøder, tror jeg, der blev holdt op imod hundrede møder, og endelig blev der i 1952 afgivet en betænkning, medens underudvalgene i forvejen havde afgivet betænkninger til kommissionen om deres specielle undersøgelsesopgaver.

Med en så lang og viderværdig forhistorie i erindring kan det næppe undre, at man stiller sig noget skeptisk også overfor det nu foreliggende lovforslag. Vel må det erkendes, at spørgsmålet er blevet omstændeligt overvejet, men man får i sandhed også det indtryk, at man har haft at gøre med en sag, der ikke er sådan lige at løbe til; og at vejen nu skulle være endeligt ryddet for alle vanskeligheder og betænkeligheder, må jeg for mit vedkommende bestemt advare imod at antage.

Under den første behandling af sagen sagde daværende landstingsmand Stensballe bl. a., at vore tekniske konsulenter og

[Johs. Christiansen.]

ledere bør være i besiddelse af den bedst mulige uddannelse, og at almenheden har interesse i, at den uddannelse, de har fået, betegnes på utvetydig måde, således at landets borgere og virksomheder har sikkerhed for ikke at komme ud for mindre kvalificerede personer. Heri kan der naturligvis være noget rigtigt, som det allerede er blevet fremhævet fra forskellig side; men jeg vil gerne rejse det spørgsmål: Hvor stor er egentlig faren for, at den i citatet antydede risiko løbes? Og på den anden side: Vil det i forslaget foreslåede nævn være en tilstrækkelig garanti for, at den antydede risiko herefter vil kunne betragtes som helt elimineret? Jeg lagde meget nøje mærke til, hvad det ærede medlem hr. Carl P. Jensen sagde, men jeg fik ærlig talt ikke det indtryk, at risikoen i vore dage er så forfærdelig stor for, at bygherrerne skal brænde sig så alvorligt, som det ærede medlem mente, på svigtende bygningsteknisk assistance. Det ville forøvrigt være af nogen værdi til vurdering af denne side af sagen, om der havde foreligget en slags statistik over, i hvilken grad folk skulle have taget fejl af de rådgivere, de har henvendt sig til — men det er nu kun et sidespring. Med det uddannelsesstadium, vore bygningshåndværkere i dag har nået, specielt forsåvidt angår dem, der har gennemgået håndværkerskoler, bygmesterskoler o. lign., vil de efter min opfattelse kunne yde bygherren al fornøden assistance, i hvert fald ved alle mere almindelige byggeforetagender. At der så jævnsides hermed er behov for en videregående uddannelse, er klart, men jeg savner indtil videre en overbevisende argumentation for, at forholdene ikke stort set skulle kunne fortsætte nogenlunde på samme måde som hidtil.

Det er allerede fremhævet af det ærede medlem hr. Jensen-Broby, at betegnelsen arkitekt, som de akademisk uddannede anvender, og som de nu vil have en slags eneret på, aldeles ikke er nogen absolut garanti for, at den rådgivning, vejledning i det hele taget, de stiller til rådighed for en bygherre, er af en sådan karakter, at han fuldtud kan forlade sig på den. Jeg må også give det ærede medlem ret i, at med den fremragende uddannelse, som ledende

bygningshåndværkere har i dag, vil de også kunne give disse vejledninger og give dem på en sådan måde, tror jeg, at man i færre tilfælde kommer ud for at tage fejl, fordi de i allerhøjeste grad har den praktiske uddannelse og det praktiske greb på tingene.

Jeg tror som sagt ikke, forslaget bliver ophøjet til lov, og jeg kan ikke tilsige min medvirken dertil. For alle tilfældes skyld vil jeg dog gøre et par bemærkninger om det i § 1, stk. 2, foreslåede nævn. For mig at se bør man principielt være yderst forsigtig med at give en snæver kreds af mennesker en videregående bemyndigelse til at sætte grænser for, hvad andre mennesker må gøre eller ikke gøre i erhvervsmæssig henseende. Det rimer, forekommer det mig, som regel meget dårligt med de liberale grundsætninger, som vi bygger vort demokrati på.

Der vil også kunne være en vis fare for, hvad jeg gerne vil gøre opmærksom på her, at et nævn som det foreslåede falder for fristelsen til at forfølge erhvervsbegrænsende formål. På side 170—179 inklusive i kommissionsbetænkningen vil man finde en yderst detailleret beregning over, hvor stort arkitektbehovet bør være i forhold til den samlede investering i byggeforetagender. En beregning som denne sætter unægtelig tanker i bevægelse, når den ses i relation til det nævn, som nu foreslås nedsat. Jeg gør opmærksom på dette.

Så vil jeg iøvrigt gerne sige, at mit parti vil være med til at overveje en ordning på linie med den, som ingeniørerne har fået og selv, forstår jeg, har fundet frem til. Om dette så i øvrigt bør ske ad lovgivningens vej eller på anden måde, skal jeg gerne være med til at drøfte nærmere i et udvalg.

Det er de bemærkninger, jeg har ønsket at gøre til det foreliggende lovforslag.

Søren Olesen: Til trods for vor tids demokratiske indstilling næres der dog stor forærlighed for eksaminer, titler og standsbetegnelser, og der våges nøje over retten til de forskellige titler og betegnelser. Det må selvfølgelig de enkelte stænder have lov til, men når der er tale om en lovgivning på et sådant område, må man jo tage hensyn, ikke blot til den særlige interesse hos dem, der ønsker et navn beskyttet, men også til den almindelige befolkning,

[Søren Olesen.]

som gennem navnets beskyttelse skulle have en garanti for vedkommendes tilstrækkelige uddannelse og dygtighed.

I det foreliggende lovforslag er det jo betegnelsen arkitekt, der søges beskyttet, og det er for så vidt betegnende, at lovforslagets titel er: forslag til lov om benyttelse af betegnelsen arkitekt. Det er altså ikke en lov, der i og for sig garanterer, at denne betegnelse dækker over det indhold, den skulle have; men derom har jo forskellige af ordførerne gjort bemærkninger, som jeg ikke skal gentage. Jeg mener ikke, at man skal håne arkitekterne for, at de søger en sådan beskyttelse; det vil andre også gøre. Det, som vi her i folketinget må rette vor opmærksomhed på, er dette: skal der være tale om at give arkitektnavnet et særligt indhold, må det være sådan, at navnet yder en garanti for, at vedkommende har en tilstrækkelig grundig uddannelse; vi kan naturligvis ikke ellers give nogen garanti for de enkeltes dygtighed og evner, selvom de har en bestemt uddannelse. Jeg synes, vi må tage hensyn til, at der også er andre end de akademisk uddannede arkitekter, som er i stand til på tilstrækkelig betryggende måde at løse de opgaver, de bliver stillet overfor. Der må også være adgang for manden fra det praktiske liv, som måske i en noget senere alder kommer i tanker om, at han vil supplere sin håndværksmæssige uddannelse med en særlig uddannelse med henblik på planlægning og konstruktion af bygningsværker af større eller mindre art. Der må absolut være en adgang for disse folk til også at kunne benytte den betegnelse, man hidtil har benyttet for folk, der planlagde bygningsarbejder. De skoler, som uddanner folk fra det praktiske håndværk, burde snarere være berettigede til at tildele deres elever denne betegnelse efter en vis godkendelse. Det kunne måske være en vej at gå: at disse skoler fik en anerkendelse, så den eksamen, de afholdt, gav adgang til betegnelsen arkitekt. Så synes jeg, der var mere mening i det, for det kan jo ikke nægtes, at det navn, som ifølge § 1, stk. 2 og 3, foreslås nedsat, har en meget ensidig sammensætning; det rummer netop ikke nogen repræsentant for den mere fri uddannelse.

Jeg vil i denne forbindelse gøre opmærk-

som på, at en mand som Jensen Klint, skaberen af Grundtvigskirken og andre store bygningsarbejder, efter dette lovforslag ikke ville have haft lov til at betegne sig som arkitekt. Han var uddannet som ingeniør og havde derefter gennem det praktiske liv specialiseret sig, kan vi godt sige, i byggearbejder, men af et så betydeligt omfang og af en så høj standard, at det ville have forekommet ganske mærkeligt, om han skulle have været henvist til ærbødigt at ansøge et sådant udvalg om at få lov til at benytte betegnelsen arkitekt, et udvalg bestående af personer af ringere format end han selv. Men sådanne situationer kunne man altså komme ud for, hvis dette forslag blev ophøjet til lov i den skikkelse, hvori det foreligger.

Der har fra forskellig side været talt om det økonomiske ansvar, som en arkitekt har. Nu tror jeg, at det er meget vanskeligt at få et sådant ansvar præciseret. Det ærede medlem, hr. Carl P. Jensen talte om, at bygherren måtte have en garanti for, at det planlagte arbejde virkelig svarede til det, han ønskede, og at udførelsen også blev forsvarlig og rigtig. Men har man i det hele taget en sådan garanti, ligegyldigt hvilken slags arkitekt man benytter? Man læser ret ofte i bladene, at der bliver rejst sag mod sygehuse og læger, hvis de har begået fejlgreb og ikke tilstrækkelig omhyggeligt har sørget for behandlingen af patienterne, og der har også foreligget afgørelser, hvorefter de er blevet idømt erstatning til patienter, som ikke er blevet forsvarligt behandlet, men jeg tror næsten aldrig, jeg har set, nogen arkitekt er blevet dømt for ikke at have varetaget bygherrens interesser tilstrækkeligt. Jeg har haft med forskellige bygningsarbejder at gøre, men når man bagefter har set forskellige mangler ved dem — og der kan ofte være gået mere end et år, og så er garantien udløbet — har jeg aldrig oplevet, at nogen har villet stå ved ansvaret. Arkitekten har lagt det over på håndværkerne, som har udført arbejdet, og håndværkerne har kunnet henvise til, at arbejdet har været godkendt af arkitekten, og bygherren har ikke selv haft tilstrækkeligt kendskab til at kunne kontrollere materialet og den forsvarlige udførelse. Skulle der derfor være tale om at give betegnelsen arkitekt et virkelig forsvarligt og sagligt indhold,

[Søren Olesen.]

burde man vel egentlig også knytte en ansvarlighedslov dertil, sådan at der virkelig var en garanti overfor befolkningen for, at den dækker over det angivne indhold.

Rager: Når jeg har ønsket at gøre et par bemærkninger, er det, fordi der under diskussionen her har været talt om den tid, da man ville have beskyttelse for ingeniørnavnet, og det forekommer mig, at man har ment at kunne drage en række paralleller mellem situationen dengang og situationen nu. Jeg synes derfor, det ville være rigtigt at sætte dette lidt mere på plads, inden man arbejder videre med sagen.

Forholdet er dette, at da talen var om ingeniørnavnets beskyttelse, da var det fra de såkaldte videnskabeligt uddannede ingeniører, de fra polyteknisk læreanstalt uddannede ingeniører, der fremkom et ønske om, at ingeniørnavnet blev beskyttet for dem. Det var tidens udvikling, der havde ført det med sig. På de tekniske skoler havde man gennem flere år uddannet nogle folk til teknisk arbejde, og de havde oprindelig titlen konstruktører.

Efterhånden blev imidlertid uddannelsen på de tekniske skoler væsentligt bedre, end den tidligere havde været, væsentlig mere omfattende, og man måtte egentlig finde det ganske naturligt, at de, der derefter forlod de tekniske skoler, også var berettigede til at kalde sig ingeniører, selvom der var tale om en uddannelse, der var anderledes end den, de hidtil kendte ingeniører havde. Mod dette var det, man fra polyteknisk side sagde: vi ønsker ingeniørnavnet beskyttet for os. En lov derom kunne imidlertid ikke føres igennem. Man må her være klar over, at der var to afgrænsede grupper: ingeniørerne, de polyteknisk uddannede, og de teknikumuddannede, og de stod i kamp; de var ikke enige. Da man ikke kunne få det pågældende lovforslag gennemført, valgte de polyteknisk uddannede ingeniører at gå den vej at antage en ny titel, idet de kaldte sig civilingeniører, og denne civil-

ingeniørtitel blev beskyttet. De havde i gamle dage en anden beskyttelse, betegnelsen cand. polyt. — candidatus polytechnices forkortet. Den var imidlertid ret uanvendelig, fordi en sådan titel bl. a. i udlandet overhovedet ikke regnedes for noget. Man vedtog altså at kalde sig civilingeniør og fik denne titel beskyttet; det skete naturligvis på baggrund af den bestående lovgivning vedrørende beskyttelse af titler med videre; man påkaldte ikke lovgivningsmagtens hjælp. Der var altså — og det er det, jeg betoner som det afgørende — to grupper, der ikke var enige. Forholdet ligger noget anderledes i dag med hensyn til arkitekter. Gennem mange år havde man Akademisk Arkitektforening og Dansk Arkitektforening. Den ene bestod af de arkitekter, der var uddannet på kunstakademiet, og den anden af arkitekter, der hovedsageligt var uddannet på teknika. Disse to grupper har imidlertid for ca. et år siden dannet en enkelt forening; de sluttede nærmest deres to foreninger sammen i een arkitektforening, og de er altså enige. Medens vi for ingeniørernes vedkommende har to uddannelser og en stadig kamp mellem de to uddannelser, har man for arkitekternes vedkommende kun een organisation, der optager og ligestiller begge uddannelsesformers medlemmer. Endelig er der nogle, der står udenfor og ikke hører til nogen af organisationerne indenfor arkitektstanden, og det er måske dem, der kan være tale om at man skal være særlig opmærksom på.

Jeg har med dette ikke villet tage nogen som helst stilling til selve lovforslaget; her er jeg dækket fuldkommen af vor ordfører, det ærede medlem hr. Johs. Christiansen, men jeg mente, det var rigtigt at få fastslået, at forholdet ikke kan paralleliseres med det, som var fremme, dengang ingeniørnavnet var til forhandling; der er meget stor og afgørende principiel forskel.

Undervisningsministeren (Bomholt): Debatten i dag gav jo ikke altfor mange lyspunkter med hensyn til virkeliggørelse;

[Undervisningsministeren.]

alligevel har jeg ikke opgivet håbet om, at der kan nås et tilfredsstillende resultat i sagen. Det hænder jo, at den ene håndværksmester behandler den anden med en lidt kraftig kritik, djærve vendinger, og så ender det alligevel i god forståelse ved groggen. Selvom jeg må være mådeholden i min tak for tilslutning, kan jeg i hvert fald takke helt og fuldt for energisk interesse. Jeg håber, at man i udvalget gennem det videre arbejde trods alt vil nå frem til et resultat, idet man bl. a. her vil stilles overfor interesserede parter og høre deres argumenter.

Det var det ærede medlem hr. Jensen-Broby, der førte an og som den gamle kriger svingede tomahawken over fjenden. Selve ordet akademisk virkede, forekom det mig, på det ærede medlem som den værste af alle fjender.

Der er i visse kredse endnu en opfattelse af ordet akademisk, en noget forældet opfattelse synes jeg, omtrent som man i gamle dage opfattede ordet gendarm. Man føler sig i instinktiv opposition til alt, hvad der har med akademisk at gøre, og jeg er inderligt overbevist om, at det ikke længere er i overensstemmelse med den faktiske kulturelle udvikling.

Uddannelsen af de unge arkitekter, sagde det ærede medlem, var forfejlet. De unge arkitekter var nærmest til grin, og det ærede medlem kritiserede den praktiske uddannelse, som han mente var for kort og for uhensigtsmæssig. Efter den gældende undervisningsordning består den praktiske uddannelse af 2 gange 4 måneders læretid i et håndværksfag; men den udvidelse af undervisningen, som skal ske, vil komme til at omfatte betydeligt mere arbejde af praktisk art på byggepladserne, omfattende alle på en byggeplads forekommende fag, herunder også konstruktørarbejde, der i den praktiske gerning er af afgørende vigtighed. Det er hensigten i den kommende studieplan at udvide de arkitektstuderendes praktiske uddannelse fra 8 til 21 måneder, fordelt på den måde, at der er 5 måneders egentlig læretid i et håndværksfag, dernæst 7 måneders håndværksuddannelse på laboratorier og skolebyggepladser, der er knyttet til arkitektskolen, og endelig 9 måneders tjeneste som konstruktørassistent på en byggeplads; pe-

rioden 9 måneder skulle under normale forhold svare i alt væsentligt til en bygnings opførelse fra grundudgravningen til byggeriets afslutning. Jeg beder de ærede medlemmer have dette i tanken, når denne sag er til fortsat forhandling.

Der er ikke med dette lovforslag tale om nogen begrænsning af erhvervsfriheden. I fremtiden kan hvem som helst bygge huse for hvem som helst. Der er ej heller tale om at beskytte arkitekterne; der er tale om at beskytte befolkningen — eller rettere at vejlede befolkningen. For hundredtusinder af mennesker er spørgsmålet om husbyggeri eller huskøb det mest omfattende økonomiske engagement i deres tilværelse; for mangfoldige betyder det en økonomisk skæbne, og jeg kan ikke se rettere, end at her må gives en vis rimelig vejledning. Man må vide, hvad stillingsbetegnelsen for den, man henvender sig til, dækker over. Det er ikke noget nyt.

Når man henvender sig til en tandlæge, ved man, at vedkommende har bestemte faglige forudsætninger i kraft af en vis uddannelse. Der gives gode tandlæger og slette tandlæger, og dog indeholder eneretsbenævnelsen en beskyttende vejledning, der sikrer mod de værste fejltagelser. Der gives fremragende sagførere, og der gives sagførere, hvis bane ender i fængslet, og dog er det ubetinget nødvendigt for befolkningen at vide, hvad stillingsbetegnelsen begrebsmæssigt dækker over. En klar stillingsbetegnelse indeholder en orientering, en vejledning, og derigennem en begrænsning af fejlmuligheder, ikke mindst for de mindre bygherrer.

Når „Politiken“s lederskribent i dag fremsætter den opfattelse, som her gentages af det ærede medlem hr. Johs. Christiansen, at en nok så god teoretisk uddannelse aldeles ikke sætter den nybakte arkitekt i stand til at gennemføre et større byggeri på praktisk tilfredsstillende måde, så har vedkommende naturligvis ret. Det kræver både en erfaring og en modenhed, som man ikke kan give unge mennesker på en skole; men givet er det, at uden skolen ville man ende i en jungle af vildskud. Først uddannelse og så videregående praktisk erfaring, hvilket ikke udelukker, at der tages skyldigt hensyn til de mennesker, der uden større skolemæssig uddannelse har vist, at de magter opga-

[Undervisningsministeren.]

verne. Og her bør ingen af os, som det ærede medlem hr. Søren Olesen gjorde, tvivle om, at en mand som Jensen Klint selvsagt ville have fået betegnelsen arkitekt.

Sagt til det ærede medlem hr. Søren Olesen: set med mine øjne er benævnelsen arkitekt ikke finere end betegnelsen konstruktør, og det er ikke finere at være konstruktør, end det er at være murer eller tømrer eller arbejdsmand. I et demokratisk samfund er det ikke stillingen, der er afgørende for bedømmelsen, det er manden bag stillingen, der er afgørende; det er mennesket — dets moral og dets kvalifikationer. Den, der kalder sig bygmester, har ikke grund til at rødme overfor den, der kalder sig arkitekt, og arbejdsmanden kan med samme personlige friheds- og stolthedsfornemmelse gå op ad stigen med sin byrde som den arkitekt, der har med arbejdets tilrettelæggelse at gøre. De, der hævder, at arkitekt er noget finere end bygmester eller konstruktør, har selv noget af snobberiets djævel i sig.

Jeg vil håbe, at det vil lykkes os i den tid, der kommer, at gennemføre en udvidelse af bygningsakademiets skoler, dets lokaler og lærerkorps, sådan at vi kommer fuldkommen på højde med den nationale og internationale situation. Der gives dog vist ikke et arbejdsfelt, der er mere betydningsfuldt, og jo højere vi på dette område kan hæve niveauet, jo bedre er det. Vi har i de senere år, hvor storbyggeriet har floreret, set dybt ulykkelige eksempler på byggeri, som mennesker i god tro har ladet udføre af ukvalificerede, men naturligvis kan man ikke, som det ærede medlem hr. Johs. Christiansen var inde på, fremskaffe statistik over fejltagelser med hensyn til valg af ukvalificeret arkitekt. Et sådant misbrug skal ikke blot den nuværende, men også den kommende generation betale for. Hvis vi blot i nogen grad kan sanere situationen, er vi nået et meget betydeligt skridt fremad.

Det af ærede medlemmer omtalte nævns sammensætning er der naturligvis ikke noget til hinder for at vi i det kommende udvalg tager op til fordomsfri forhandling.

Der var ærede medlemmer, der erkendte formålets berettigelse, og udfra denne er-

kendelse skulle det dog trods alt være muligt at nå et resultat, der vil være til gavn for den almindelige byggeinteresserede befolkning.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Carl P. Jensen: Jeg tillader mig at foreslå, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Anden næstformand (Halfdan Hendriksen): Folketingsmand Ingmar Wagner har meddelt mig, at han ønsker til justitsministeren at stille følgende spørgsmål:

Hvad har foranlediget justitsministeren til at nægte visum til et internationalt ungdomsmøde i Danmark, der skulle forberede ungdommens og studenternes festival for fred og venskab, der afholdes i Warszawa til sommer?

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes i dag kl. 15¹⁰ med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Aksel Møller.*
- 2) *Spørgsmål om indkaldelse af stedfortræderen for folketingsmand Aksel Møller.*

Mødet hævet kl. 14⁵⁸.

52. møde.

Fredag den 11. februar kl. 15¹⁰.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål om meddelelse af orlov til folketingsmand Aksel Møller.